

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku R. J.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we W.
o umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 grudnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 listopada 2016 r., sygn. akt IX U [...], Sąd Okręgowy we W. oddalił odwołanie R. J. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 9 kwietnia 2015 r. odmawiającej umorzenia należności z tytułu składek oraz zasądził od wnioskodawcy na rzecz strony pozwanej kwotę 2.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z dnia 14 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...], zmienił zaskarżony apelacją R. J. wyrok Sądu Okręgowego we W. z dnia 17 listopada 2016 r., sygn. akt IX U [...], w ten sposób, że:

I. zmienił zaskarżony wyrok w pkt I i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział we W. z dnia 9 kwietnia 2015 r., nr [...], w ten sposób, że umorzył należności z tytułu składek objęte tą decyzją;

II. zmienić zaskarżony wyrok w pkt II w ten sposób, że zasądził od strony pozwanej na rzecz R. J. kwotę 2.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

III. zasądził od strony pozwanej na rzecz R. J. kwotę 2.730 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.

1) art. 1 ust. 1 w zw. z art. 1 ust. 13 pkt 2 i art. 1 ust. 10 w zw. z art. 1 ust. 11 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551) przez ich niezastosowanie i uznanie, iż R. J. spełnił warunki określone przez ustawę pomimo, iż w okresie 12 miesięcy od uprawomocnienia się decyzji z dnia 9 grudnia 2013 r., tj. do dnia 28 stycznia 2014 r., nie dokonał spłaty należności niepodlegających umorzeniu w postaci kosztów egzekucyjnych należnych Naczelnikowi Urzędu Skarbowego W.;

2) art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej przez jego błędną wykładnię i niezasadne uznanie, iż w decyzji określającej warunki umorzenia organ rentowy obowiązany jest wskazać wysokość kosztów egzekucyjnych, podczas gdy prawidłowa wykładnia ww. przepisu jednoznacznie dowodzi, iż Zakład Ubezpieczeń Społecznych wydając decyzję określającą warunki umorzenia ustala kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6 ustawy abolicyjnej, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych,

Na podstawie art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. organ rentowy zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, tj.

1) art. 382 k.p.c. przez pominięcie części zebranego materiału dowodowego wskazującego, że organ rentowy decyzją warunkową z dnia 9 grudnia 2013 r. i pismem z dnia 13 listopada 2014 r. informował wnioskodawcę o warunkach umorzenia, w tym przede wszystkim o konieczności uregulowania w ustawowym terminie kosztów egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu, a naliczanych przez organ egzekucyjny i bezpodstawnym uznaniu wbrew zapisom

ustawy, że to organ rentowy w decyzji warunkowej powinien określić kwoty zaległości niepodlegających umorzeniu przez wskazanie, z jakich tytułów należności te powstały, za jaki okres i w jakiej wysokości, wraz z kosztami egzekucyjnymi naliczanymi przez Naczelnika Urzędu Skarbowego, a zaniechanie w tym zakresie skutkuje umorzeniem wskazanych w decyzji zaległości wobec braku posiadania wiedzy przez R. J. co do istnienia oraz wysokości kwot niepodlegających abolicji uniemożliwiającej spłacenie zaległości w wymaganym terminie;

2) art. 228 § 1 k.p.c. w związku z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1829) przez jego niezastosowanie i uznanie, że to organ rentowy lub organ skarbowy powinien przedstawić do akt sprawy wydruk z CEIDG na okoliczność wykazania, że adres, na który została wysłana informacja o zaległościach z tytułu kosztów egzekucyjnych przez Urząd Skarbowy, jest adresem wynikającym z CEIDG, podczas gdy fakty powszechne znane nie wymagają dowodów, a dane umieszczone w CEIDG są jawne i każdy ma dostęp do danych oraz informacji udostępnionych przez CEIDG;

3) art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. przez przerzucenie ciężaru dowodu na organ rentowy w zakresie wykazania, że wnioskodawca został w sposób prawidłowy poinformowany przez Naczelnika Urzędu Skarbowego W. o kwocie naliczonych przez ten organ kosztów egzekucyjnych, podczas gdy organ rentowy nie powinien ponosić jakiejkolwiek odpowiedzialności za działanie organu skarbowego ze względu na nienaliczanie takich kosztów i niepośredniczenie w relacjach pomiędzy dłużnikiem a organem egzekucyjnym oraz przy uwzględnieniu braku staranności i zaniedbań wnioskodawcy w tym zakresie.

Organ rentowy na podstawie art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. wniósł:

- w oparciu o art. 398¹⁶ k.p.c. o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 14 czerwca 2017 r. w całości i orzeczenie co do istoty sprawy ewentualnie:

- w oparciu o art. 398¹⁵ k.p.c. o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 14 czerwca 2017 r. w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Ponadto skarżący wniósł o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Jednocześnie na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania, albowiem jest oczywiście uzasadniona.

Zdaniem strony skarżącej Sąd II Instancji dokonał błędnej wykładni i zastosowania przepisów prawa materialnego oraz nieprawidłowo zastosował przepisy postępowania cywilnego, co bez wątpienia miało istotny wpływ na rozstrzygnięcie sprawy i w efekcie doprowadziło do wydania nieprawidłowego wyroku.

Według skarżącego analiza niniejszej sprawy prowadzi do wniosku, iż Sąd Apelacyjny pominął część zebranego materiału dowodowego wskazującego, że organ rentowy decyzją warunkową z dnia 9 grudnia 2013 r. i pismem z dnia 13 listopada 2014 r. informował wnioskodawcę o warunkach umorzenia, w tym przede wszystkim o konieczności uregulowania w ustawowym terminie kosztów egzekucyjnych niepodlegających umorzeniu, a naliczanych przez organ egzekucyjny. Nadto wnioskodawca musiał być zawiadamiany o fakcie wszczęcia egzekucji przez Naczelnika Urzędu Skarbowego, a więc powinien mieć świadomość odnośnie naliczonych i istniejących z tego tytułu kosztów postępowania egzekucyjnego. Nieuwzględnienie powyższych okoliczności doprowadziło do bezpodstawnego umorzenia wskazanych w decyzji zaległości pomimo niedochowania ustawowego terminu na uregulowanie kwot należności, które nie są objęte ustawą abolicyjną, ze względu na brak wiedzy co do istnienia oraz wysokości kwot niepodlegających abolicji uniemożliwiającej spłacenie zaległości w wymaganym terminie.

Nadto Sąd drugiej instancji nieprawidłowo, z naruszeniem art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c., przerzucił na organ rentowy ciężar dowodu w zakresie wykazania prawidłowego poinformowania wnioskodawcy odnośnie naliczonych przez organ egzekucyjny kosztów egzekucyjnych w sytuacji, gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie nalicza takich kosztów i nie pośredniczy w kontaktach pomiędzy właściwym organem egzekucyjnym a dłużnikiem. W art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej ustawodawca nie nałożył na organ rentowy obowiązku wskazania w decyzji warunkowej kosztów egzekucyjnych, jednak określił, że warunkiem umorzenia

zaległości podlegających abolicji jest zapłata niepodlegających umorzeniu kwot w ustawowym terminie i to na wnioskodawcy spoczywa ciężar dowodowy w zakresie wykazania, że spełnił wszystkie warunki wskazane przez ustawę. Wnioskodawca chcąc skorzystać z dobrodziejstwa ustawy abolicyjnej powinien wykazać należyłą staranność przy wypełnianiu nałożonych przez ustawodawcę warunków dysponując stosunkowo długim, bo 12 - miesięcznym terminem na ich realizację.

Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż R. J. był informowany przez organ egzekucyjny o wszczętej i prowadzonej egzekucji, a więc powinien się liczyć z wynikłymi z tego tytułu kosztami. Organ rentowy w decyzji warunkowej, jak również w kolejno wysłanym piśmie informacyjnym pouczał wnioskodawcę o konieczności uregulowania kosztów egzekucyjnych jako warunku koniecznego do umorzenia należności składkowych objętych abolicją, jednak nie miał obowiązku wskazywania kwot naliczonych kosztów egzekucyjnych bądź pośredniczyć w ich przekazywaniu, jak również nie miał obowiązku zgłaszać do organu skarbowego obecnego adresu do korespondencji wnioskodawcy i nie powinien ponosić jakiegokolwiek odpowiedzialności za relację pomiędzy organem skarbowym a wnioskodawcą. R. J. we własnym zakresie powinien uzgodnić z organem egzekucyjnym kwotę naliczonych kosztów egzekucyjnych podlegających zapłacie, a brak inicjatywy i zaniedbania w tym zakresie nie powinny obciążać organu rentowego.

Sąd drugiej instancji bezpodstawnie obarczył organ rentowy obowiązkiem wykazania, że adres, na który Urząd Skarbowy kierował korespondencję do wnioskodawcy z obliczoną kwotą kosztów egzekucyjnych (H. [...], W.), wynikał z danych z CEIDG, przyjmując przy tym, że wnioskodawca nigdy takiego adresu nie wskazywał jako adresu do korespondencji, zamieszkania czy siedziby działalności gospodarczej.

Według art. 228 § 1 k.p.c. fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu. Zgodnie z art. 38 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1829) dane i informacje udostępniane przez CEIDG są jawne. Każdy ma prawo dostępu do danych i informacji udostępnianych przez CEIDG. W postanowieniu z dnia 26 listopada 2014 r. (sygn. akt III CSK 254/13) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że wpisy do Krajowego Rejestru Sądowego

należy traktować jako fakty powszechnie znane w rozumieniu art. 228 k.p.c. w związku z art. 15 ust. 1 w związku z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym. Na zasadzie analogii niniejsze orzeczenie można zastosować do danych ujawnionych w CEIDG, z których to wynika, że R. J. ostatnio prowadzoną działalność gospodarczą zgłosił pod adresem: H. [...] i był to zarówno adres głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej, jak również adres do doręczeń, zatem tę okoliczność należy traktować jako fakt powszechnie znany. Skoro dane w CEIDG są jawne dla każdego, więc nie wymagają dowodu. Gdyby Sąd drugiej instancji zobowiązał organ rentowy do przedłożenia stosownego wydruku z CEIDG, taki dokument w pewnością zostałby niezwłocznie przedłożony do akt.

Wskazane uchybienia Sądu Apelacyjnego miały istotny i kluczowy wpływ na treść wydanego wyroku z dnia 14 czerwca 2017 r.

Organ rentowy wydając decyzję warunkową w dniu 9 grudnia 2013 r. nie miał obowiązku podawania wysokości kosztów postępowania egzekucyjnego, bowiem takich kosztów nie nalicza. Nadto z literalnego brzmienia art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej jednoznacznie wynika, że obowiązkiem organu rentowego jest wskazanie warunków umorzenia. W decyzji należy ustalić kwoty należności wymienione w art. 1 ust. 1 (nieopłacone składki na ubezpieczenia społeczne - emerytalne, rentowe i wypadkowe) i ust. 6 (nieopłacone składki na ubezpieczenie zdrowotne i Fundusz Pracy), jednakże z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych.

Zatem żaden przepis prawa nie zobowiązuje organu rentowego do podania należności innych niż wskazane w ustawie abolicyjnej, a ustawodawca w przypadku kosztów egzekucyjnych wprost wskazał o braku obowiązku ich określania, mając na względzie przepisy ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz fakt ponoszenia kosztów egzekucyjnych i możliwości ich wyliczenia tylko przez organ egzekucyjny.

Niezasadne są stwierdzenia Sądu drugiej instancji o braku wskazania w decyzji wszystkich warunków umorzenia i naruszenia tym samym art. 1 ust. 8 ustawy abolicyjnej. Przede wszystkim podkreślić należy, że przedmiotem postępowania była decyzja z dnia 9 kwietnia 2015 r., a nie decyzja warunkowa z dnia 9 grudnia 2013 r., której wnioskodawca nie zaskarżył. Nadto ustawodawca w

przepisie wyraźnie wskazał o braku obowiązku podawania przez organ rentowy należnych kosztów egzekucyjnych, a pozostałe należności składkowe niepodlegające abolicji wnioskodawca uregulował w terminie uzyskując dwukrotnie wyczerpującą informację w tym zakresie ze strony organu rentowego.

Bezsporne jest, że w ustawowym terminie wnioskodawca nie opłacił naliczonych przez Naczelnika Urzędu Skarbowego kosztów postępowania egzekucyjnego. Wobec powyższego zmiana zaskarżonej decyzji przez Sąd drugiej instancji i umorzenie spornych kwot zaległości wobec zapłaty wymaganych kosztów egzekucyjnych na etapie postępowania sądowego w istocie narusza art. 1 ust. 1 w zw. z art. 1 ust. 13 pkt 2 i art. 1 ust. 10 w zw. z art. 1 ust. 11 ustawy abolicyjnej.

Zdaniem organu rentowego umorzenie należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczanie zdrowotne oraz Fundusz Pracy określonych w decyzji z dnia 9 kwietnia 2015 r. wobec faktu, iż z całości materiału dowodowego zebranego w sprawie jednoznacznie wynika, iż nie zostały spełnione wszystkie przesłanki określone przez ustawę, jawi się jako błędne.

Zarówno z akt składkowych dopuszczonych jako dowód w sprawie, jak i innych dokumentów zebranych w postępowaniu sądowym, jednoznacznie wynikało, iż nie zostały spełnione wszystkie warunki umożliwiające skorzystanie przez wnioskodawcę z dobrodziejstwa ustawy abolicyjnej.

Reasumując, Sąd Apelacyjny pomimo obowiązku orzekania w oparciu o całość zebranego materiału dowodowego przy uwzględnieniu przepisów procedury cywilnej oraz z zachowaniem norm regulujących rozkład ciężaru dowodu podjął rozstrzygnięcie, które doprowadziło do wadliwego umorzenia należności składkowych niezgodnie z przepisami ustawy abolicyjnej.

Wobec prezentowanych wywodów skarżący podkreślił, że orzeczenie Sądu drugiej instancji jest oczywiście nietrafne, a wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest w pełni uzasadniony.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nie kwalifikowała się do przyjęcia celem merytorycznego rozpoznania.

Skargi kasacyjnej nie można uznać za „oczywiście uzasadnioną”, bowiem zaskarżone nią orzeczenie Sądu drugiej instancji nie jest dotknięte brakami

widocznymi „na pierwszy rzut oka”, bez potrzeby dokonywania głębszej analizy prawnej (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437; z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49 i z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107), a tylko taka przesłanka - w myśl art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. - warunkuje przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 lutego 2017 r., I UZ 58/16 (OSNP 2018 nr 6, poz. 82), uzależnienie wydania decyzji na podstawie art. 1 ust. 13 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551) od spłacenia niepodlegających umorzeniu należności w ciągu 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w art. 1 ust. 8 nakazuje określenie tych warunków nie tylko w taki sposób, by wywiązanie się z nich było możliwe, lecz na tyle konkretnie, by stanowiły czytelny komunikat dla mającego je spełnić co do przedmiotu jego zobowiązania. Pierwsza decyzja, wydawana na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy, musi więc składać się z dwu koniecznych elementów, tj. z ustalenia kwoty należności, o których mowa w art. 1 ust. 1 i 6, czyli tych, które będą podlegać umorzeniu, oraz z określenia warunków umorzenia, czyli ustalenia kwoty należności nieumarzalnych, wymagających spłacenia. Taka jej konstrukcja przewidziana jest zresztą w art. 1 ust. 8 ustawy, w którym ustalenie kwoty należności, o których mowa w ust. 1 i 6, jest - przez użycie słowa "także" - tylko jednym z elementów decyzji określającej warunki umorzenia. Warunki umorzenia są uściślane wystarczająco tylko wtedy, gdy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy należności zostaną podane kwoty zalegających należności niepodlegających umorzeniu, których spłacenia wymaga się przed wydaniem decyzji na podstawie art. 1 ust. 13.

Także w postanowieniu z dnia 22 lutego 2018 r., II UZ 115/17 (LEX nr 2456370), Sąd Najwyższy zauważył, że użycie w art. 1 ust. 8 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą zwrotu „ustala także” jasno wskazuje, że przewidziana w tym przepisie decyzja powinna

zawierać dwa elementy składowe, po pierwsze - określenie warunków umorzenia ustanowionych w ust. 10-12 oraz po drugie - ustalenie kwot należności podlegających umorzeniu. Warunkiem umorzenia należności składkowych (w kwotach ustalonych w decyzji określającej warunki umorzenia) jest nieposiadanie, na dzień wydania decyzji o umorzeniu (przewidzianej w art. 1 ust. 13 pkt 1), składek niepodlegających umorzeniu oraz pozostałych należności powstałych w konsekwencji ich nieopłacenia. Skoro przesłankę spełnienia tego warunku stanowi spłata niepodlegających umorzeniu należności określonych w art. 1 ust. 10, w trybie przewidzianym w art. 1 ust. 11 i 12, a konsekwencją jego niespełnienia jest wydanie decyzji o odmowie umorzenia należności (art. 1 ust. 13 pkt 2), to organ rentowy w decyzji wydanej na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy powinien warunek ten określić (skonkretyzować) przez wskazanie również kwot należności niepodlegających umorzeniu, przypadających do spłaty na datę złożenia wniosku.

Skarżący stanął zaś na stanowisku, że niepodanie przez niego informacji o wysokości zaległości z tytułu kosztów egzekucyjnych nie stanowi braku decyzji, choćby z tego względu, że obowiązek taki ciążył wyłącznie na Naczelniku Urzędu Skarbowego, a nie na organie rentowym. W świetle przytoczonego wyżej orzecznictwa takie twierdzenie nie jest jednakże w sposób oczywisty uzasadnione.

Skarżący podniósł także, iż Sąd drugiej instancji bezpodstawnie obarczył go obowiązkiem wykazania, że adres, na który Naczelnik Urzędu Skarbowego kierował do wnioskodawcy korespondencję zawierającą informację o wysokości kosztów egzekucyjnych, wynikał z CEIDG. Jak wskazał, skoro dane w CEIDG są jawne dla każdego, to nie wymagają dowodu. Natomiast gdyby Sąd drugiej instancji zobowiązał organ rentowy do przedłożenia stosownego wydruku z CEIDG, taki dokument w pewnościan zostałby niezwłocznie przedłożony do akt. Odnosnie powyższego skarżący powołał się również na okoliczność stanowiącą, że z danych ujawnionych w CEIDG wynika, że R. J. ostatnio prowadzoną działalność gospodarczą zgłosił pod adresem: H. [...] i był to zarówno adres głównego miejsca wykonywania działalności gospodarczej, jak również adres do doręczeń, zatem tę okoliczność należy traktować jako fakt powszechnie znany.

Tymczasem, wbrew zaprezentowanemu stanowisku skarżącego, Sąd w istocie – jak wskazano wprost w uzasadnieniu skarżonego orzeczenia - samodzielnie dokonał odczytu wpisu w CEIDG. Jednakże w wyniku tej czynności ustalił, że adres wnioskodawcy podany jako adres miejsca zamieszkania i wykonywania działalności był inny, aniżeli wskazywał na to organ rentowy i na który była kierowana korespondencja z Urzędu Skarbowego. Nie sposób zatem czynić zarzutu Sądowi, że w przypadku powoływania się przez strony postępowania na inne dane wnioskodawcy, niż wpisane do CEIDG, to właśnie strony obciążył obowiązkiem dowodzenia w tym zakresie. Tym samym skarga także w tym przypadku nie jawi się jako oczywiście uzasadniona.

Ponadto, jak również wynika z uzasadnienia skarżonego wyroku, sporna zaległość w kwocie 9,20 zł została przez wnioskodawcę uiszczona w połowie 2015 r.

Mając powyższe na względzie, należało orzec jak w sentencji.